

Jestem Polką, jestem Polakiem – co to znaczy?

Szymon Ryster

Scenariusz lekcji Poradnik metodyczny do programu nauczania historii dla szkoły podstawowej

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Marcin Pełka
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Przedmiot i poziom edukacyjny:

historia, klasa IV szkoły podstawowej

Temat lekcji:

Jestem Polką, jestem Polakiem – co to znaczy?

Czas trwania zajęć:

45 minut

Cele ogólne:

- przekazanie uczniom podstawowej wiedzy o Polsce;
- kształtowanie postawy patriotycznej.

Cele szczegółowe

Uczeń (w nawiasach odnośniki do postawy programowej):

- wymienia i wyjaśnia znaczenie najważniejszych świąt i symboli narodowych oraz miejsc i osób ważnych dla pamięci narodowej (II.1);
- wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski (II.2);
- wyjaśnia pojęcie „Polonia” i wymienia największe jej skupiska na świecie (materiał wykraczający poza podstawę programową).

Metody i formy dydaktyczne:

- praca z mapą,
- pogadanka,
- praca z materiałem filmowym i muzycznym,
- burza mózgów,
- praca indywidualna i grupowa.

Środki dydaktyczne:

- mapa konturowa Polski (z zaznaczonymi konturami regionów) i świata (z konturami państw) dla każdego ucznia;
- wersja instrumentalna polskiego hymnu narodowego: Hymn Polski. *Mazurek Dąbrowskiego*;
- film dotyczący symboli narodowych przygotowany przez Instytut Pamięci Narodowej dostępny online w serwisie YouTube pt. *Polskie symbole narodowe – Polak mały* (dostęp: 9.09.2022);
- naklejki z wybranymi zabytkami Polski i flagami wybranych państw dla każdego ucznia (zabytki i elementy dziedzictwa przyrodniczego, np.: Kopalnia Soli w Wieliczce, Zamek Królewski na Wawelu, dawny niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny Auschwitz-Birkenau, zamek krzyżacki w Malborku, Puszcza Białowieska, Pałac Kultury i Nauki w Warszawie, Ostrów Tumski we Wrocławiu, Westerplatte w Gdańsku, planetarium w Toruniu, ratusz w Poznaniu; flagi – największych skupisk Polonii na świecie: Stany Zjednoczone, Niemcy, Brazylia, Francja, Kanada, Wielka Brytania, Argentyna, Białoruś, Litwa, Australia, przygotowane przez nauczyciela;
- dla każdego ucznia kolorowa kserokopia godła i flagi Polski oraz zapis zwrotki i refrenu hymnu.

OPIS PRZEBIEGU LEKCJI

- Czynności porządkowo-organizacyjne: powitanie, sprawdzenie obecności.
- Rekapitulacja wtórna: rozmowa; nauczyciel zadaje pytania: w jakich sytuacjach możemy usłyszeć polski hymn narodowy? Gdzie można zobaczyć polskie godło i flagę?
- Wprowadzenie do nowego tematu: nauczyciel pyta uczniów, czy znają Polaków mieszkających za granicą, jeśli tak, to prosi o podanie nazw krajów, w których mieszkają. Prosi o zapisanie tematu lekcji.

Faza realizacyjna lekcji

- **Pogadanka:** nauczyciel pyta uczniów, czy wiedzą, skąd wzięła się nazwa Polski. Warto naprowadzić uczniów na skojarzenia – być może pamiętają legendy o Lechu, Czechu i Rusie czy Piaście Kołodzieju z klas edukacji wczesnoszkolnej, lub wykorzystać zależności językoznawcze powiązane ze słowem „pole”.
- **Pogadanka:** nauczyciel wprowadza nazwę Rzeczpospolita Polska i pojęcia naród i Polonia, podaje definicje do zeszytu (naród to grupa ludzi, których łączy pochodzenie, historia, tradycja, język, miejsce zamieszkania; Polonia to osoby polskiego pochodzenia mieszkające na stałe za granicą).
- **Praca z filmem** dostępnym online pt. *Polskie symbole narodowe – Polak mały* (dostęp: 9.09.2022): nauczyciel odtwarza film, a następnie prosi uczniów o opis wyglądu i wyjaśnienie znaczenia symboli narodowych – godła, flagi i hymnu. Rozdaje uczniom do wklejania do zeszytów rysunek flagi, godła i tekst zwrotki oraz refrenu hymnu.
- **Praca z tekstem źródłowym** (tekst hymnu Polski) i utworem muzycznym pt. *Mazurek Dąbrowskiego* – wersja instrumentalna: nauczyciel prosi o głośne odczytanie *Mazurka Dąbrowskiego*, a następnie wskazanie refrenu i zwrotki hymnu. Nauczyciel prosi uczniów o powstanie i odśpiewanie hymnu – odtwarza melodię hymnu, a uczniowie śpiewają.
- **Pogadanka:** nauczyciel wprowadza pojęcie święta państwowego i wymienia kilka polskich świąt narodowych: 2 maja, 3 maja, 11 listopada. Warto przy tej okazji wspomnieć o tradycjach powiązanych z tymi świętami i ich genezie: 2 maja – w kontekście znaczenia barw użytych na polskiej fladze; 3 maja – święto narodowe dla uczczenia uchwalenia Konstytucji 3 maja – można wprowadzić datę, opisać okoliczności podpisania Konstytucji, jej doniosłe znaczenie i znaczenie w kontekście walki o utrzymanie niepodległości; 11 listopada – w kontekście odzyskania niepodległości po zakończeniu I wojny światowej, klęski zewnętrznej lub zewnętrznej państw zaborczych oraz powrotu do kraju Józefa Piłsudskiego. To także dobry moment, by wspomnieć o lokalnych rocznicach i tradycjach – dzień św. Marcina w Wielkopolsce, rocznica wybuchu powstania wielkopolskiego, rocznica powstań śląskich, zaślubiny Polski z Bałtykiem i inne, zwracając jednak uwagę na ich lokalny, a nie ogólnonarodowy charakter.
- **Praca z mapą:** nauczyciel rozdaje uczniom mapy konturowe Polski i świata oraz naklejki wraz z podpisami wybranych zabytków Polski i flagi wybranych państw świata. Uczniowie z pomocą nauczyciela uzupełniają obie mapy, naklejając na nie zabytki oraz flagi.
- **Burza mózgów:** nauczyciel pyta: „z czego jesteście dumni jako Polacy?”. Uczniowie proponują swoje odpowiedzi, nauczyciel zapisuje je na tablicy. UWAGA! Zagadnienie jest dość abstrakcyjne, tym samym może powodować trudności dla uczniów ze

specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE). Warto polecić ponowne obejrzenie filmu dotyczącego symboli narodowych w domu, a ponieważ pojęcie Polonii i jej największych skupisk na świecie wykracza poza podstawę programową dla klasy czwartej, można to zagadnienie pominąć. Warto upewnić się, że stopień zrozumienia poleceń i poziom koncentracji uwagi, zwłaszcza przy analizie symboli narodowych oraz poszczególnych regionów Polski, jest wysoki – to kluczowe elementy lekcji. Uczniów ze SPE można zachęcić do wypowiedzenia się na temat wyglądu flagi czy godła przed odtworzeniem filmu – stworzyć im możliwość osiągnięcia sukcesu bazującego na wiedzy z życia codziennego.

Faza podsumowująca

- **Rekapitulacja pierwotna:** nauczyciel pokazuje uczniom zapisane na kolorowych kartkach pojęcia poznane na lekcji, uczniowie zgłaszają się i wyjaśniają pojęcia.
- **Polecenie pracy domowej:** zapisz w zeszycie cyframi rzymskimi aktualny rok kalendarzowy (to wprowadzenie do kolejnego tematu).

Sugestie do pracy zdalnej

Wykorzystane w scenariuszu środki dydaktyczne – film i utwór muzyczny – nie wymagają dostosowań do pracy w warunkach nauczania z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Problem może stanowić wykorzystanie mapy konturowej i naklejek przedstawiających elementy dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. W tym wypadku warto przygotować dokument w edytorze tekstu, w którym na umieszczonej konturowej mapie można zamieszczać obrazy przedstawiające poszczególne elementy dziedzictwa – podobnie z mapą świata i obszarami z największymi skupiskami Polonii na świecie. W warunkach pracy zdalnej można polecić uczniom narysowanie flagi w zeszycie.

Komentarz metodyczny

Omawiane zagadnienie z podstawy programowej dla II etapu edukacyjnego ma szczególne znaczenie w budowaniu postawy patriotycznej i wdrażaniu poszanowania dla innych narodów i sposobów ich życia. Dlatego praca z filmem przygotowanym przez Instytut Pamięci Narodowej stanowi najistotniejszy moment lekcji – to absolutna podstawa dla każdego Polaka i każdej Polki.

Wykorzystanie materiałów przygotowanych w języku i na poziomie możliwości uczniów (także ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi), opartych na wiedzy z życia codziennego, rozbudza ciekawość poznawczą i pomaga zbudować atmosferę sprzyjającą uczeniu się. Wspólne odśpiewanie *Mazurka Dąbrowskiego* buduje poczucie wspólnoty i obecności w większej, silniejszej zbiorowości, jaką jest naród. Pogadanka dotycząca świąt narodowych uwrażliwia na elementy znane uczniom z życia codziennego – poszanowanie tradycji i kultury związanej z obchodami wydarzeń kultywowanych w narodzie. Choć pojęcie Polonii i jej największych skupisk na świecie nie zostało wymienione w podstawie programowej dla klasy IV tego etapu edukacyjnego, to jego wprowadzenie gwarantuje dbałość o poszanowanie dla innych nacji z zachowaniem umiłowania własnego narodu. Jest także bliskie codzienności uczniów – emigracja to dziś zjawisko na tyle powszechne, że można przypuszczać, że duża część uczniów ma w rodzinie osoby przebywające na stałe za granicą, będące tym samym członkami Polonii.

Lekcja przeprowadzona wg scenariusza kształtuje kompetencje:

- w zakresie rozumienia i tworzenia informacji (wprowadzenie i definiowanie nowych pojęć, tworzenie mapy regionów, zabytków),
- językowe (tekst hymnu narodowego),
- cyfrowe (jeśli w nauczaniu zdalnym korzystamy z zasugerowanego edytora tekstu do tworzenia mapy zabytków),
- osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się (budowanie wspólnoty np. poprzez wspólne odśpiewanie hymnu, poczucie poszanowania do prezentowanych i omawianych symboli narodowych),
- obywatelskie (budowanie postawy patriotycznej) oraz świadomości i ekspresji kulturalnej (nawiązania do świąt narodowych).

Tak przygotowany scenariusz odnosi się także do kompetencji miękkich – takich jak komunikatywność i wysoka kultura osobista.

Lekcja umożliwia rozwój wszystkim uczniom w ujęciu holistycznym, zwłaszcza uczniom ze SPE, poprzez wykorzystanie nauczania wielozmysłowego, co umożliwia tej grupie uczniów sprawniejsze opanowanie i zapamiętanie poznanego materiału, np. uczniowie mający trudności z czytaniem mogą usłyszeć treści, melodię i namalować symbole narodowe. Zakłada integrację międzyprzedmiotową i interdyscyplinarność: powiązanie z muzyką, plastyką i językiem polskim, co znacznie zwiększa jej użyteczność i zachęca nauczyciela historii do współpracy z innymi nauczycielami szeroko rozumianego bloku humanistycznego.

W warunkach pracy zdalnej należy pamiętać, by uczniowie ze SPE mieli na wykonanie zadań odpowiednio dużo czasu. Należy udostępnić im wszelkie materiały, by mogli powrócić do nich także po zakończeniu lekcji. Można także przemyśleć przesłanie uczniom materiałów (kolorowanek, symboli, zdjęć) przed lekcją, aby mogli je wydrukować i korzystać z nich w trakcie lekcji.

Szymon Ryster – nauczyciel mianowany, popularyzator historii. Nauczyciel laureatów i finalistów Wojewódzkiego Konkursu Historycznego, twórca kanału „Szymon z przeszłością” z dziennym kalendarzem historycznym, nominowany w plebiscycie „Głosu Wielkopolskiego” „Nauczyciel na medal” za rok 2019. Zwolennik edukacji historycznej i obywatelskiej przez film, dzieło sztuki, dramę. Szczególnie zainteresowany historią kobiet i religii.